

کامل مزارات اهل البیت فی العراق

تألیف: سید قاسم الحسینی الجلالی

ج. ابویاسر

شناسنامه کتاب

انتشارات معروف، قم، قطع وزیری، ۴۸۰ صفحه، مصور، جلد گالینگور، کاغذ گلاسه، چهاررنگ، چاپ اول محرم ۱۴۳۴ (آذر ۱۳۹۱)، تیراژ ۵۰۰۰ نسخه، قیمت: ۲۰ هزار تومان.

این کتاب در هفت فصل، اطلاعات مفیدی درباره مزارهای امامان و امامزادگان و پیامبران مدفون در سرزمین عراق و اماکن تاریخی و مذهبی و اعمال و آداب مربوط به هر یک از زیارتگاه‌ها و متن دعاها و زیارت‌ها را در بر دارد. برخورداری کتاب از تصاویر رنگی زیبا، نقشه‌ها، جدول‌ها، مطالب تاریخی و شعرهای مرتبط، آن را سومندتر ساخته است.

کتاب به زبان عربی است و برای انبوه زائران عرب‌زبان و آشنایان به عربی که از همه نقاط جهان به زیارت مزارات عراق می‌آیند، مفید و راه‌گشاست.

از ویژگی‌های کتاب که از سوی مؤلف در مقدمه آمده، می‌توان به نکات زیر اشاره کرد:

۱. شناسایی و شمارش همه مزارها، مقام‌ها و مرقد‌های مقدس مربوط به ائمه، اهل بیت و فرزندانشان علیهم‌السلام و برخی پیامبران و اولیا و معرفی شخصیت آنان؛

۲. تکیه بر منابع کهن و معتبر در توثیق مزارها؛

۳. استخراج روایات از منابع اصلی؛

۴. تقطیع نکردن احادیث، بلکه ذکر کامل آنها تا خللی در فهم مضمون پدید نیاید؛

۵. دسته‌بندی احادیث و عنوان‌گذاری آنها؛

۶. ارائه تاریخچه‌ای از بنای چهار مرقد در عراق، از آغازین مراحل آن تا عصر حاضر.

گفتنی است که اصل کتاب، به قلم حجت‌الاسلام والمسلمین سیدقاسم حسینی جلالی بوده و زحمت تصویرسازی رنگی و صفحه‌آرایی هنرمندانه آن، کار ذوقمندان حجت‌الاسلام والمسلمین سید احمد علوی است که بر جلوه کتاب و البته قیمت آن بسی افزوده است. وزن سنگین کتاب نیز به سبب استفاده از کاغذ گلاسه، برای زائر زحمت‌آفرین است.

اینک گزارشی از هفت فصل کتاب تقدیم خوانندگان می‌شود.

این کتاب در هفت فصل، اطلاعات مفیدی درباره مزارهای امامان و امامزادگان و پیامبران مدفون در سرزمین عراق و اماکن تاریخی و مذهبی و اعمال و آداب مربوط به هر یک از زیارتگاه‌ها و متن دعاها و زیارت‌ها را در بر دارد. برخورداری کتاب از تصاویر رنگی زیبا، نقشه‌ها، جدول‌ها، مطالب تاریخی و شعرهای مرتبط، آن را سومندتر ساخته است.

مقدمه

پیشاپیش فصول، مقدمه‌ای درباره اصل زیارت آمده است. در این مقدمه، بحثی مبسوط درباره مشروعیت زیارت مشاهد مشرفه، اهداف و آداب زیارت شده است. چه از دیدگاه حدیثی، چه سیره تاریخی، رفتن به زیارت قبور و مشاهد شریفه، مستند به منابع فراوان و معتبری است و این بخش، پاسخی به شبهه‌افکنی‌های وهابیان درباره زیارت و زیر سؤال بردن مشروعیت آن است. زیارت‌هایی که از سوی پیامبر خدا، حضرت زهرا، امیرمومنان و ائمه دیگر علیهم‌السلام، ابویوب انصاری، محمدبن حنفیه و... انجام گرفته و در کتب تاریخی و روایی نقل شده، مشروعیت و سابقه تاریخی زیارت را نشان می‌دهد.

در بخش اهداف زیارت، شش هدف مطرح است که عبارت است از: تقرب به خدا؛ تعمیق اقتدا و پیروی از پیشوایان؛ بیان مظلومیت خاندان عصمت؛ تجدید پیمان با ولایت و همبستگی با آنان؛ یکپارچگی و وحدت مسلمانان در سایه قبور مطهرشان؛ تبرک جستن به حرم‌ها و قبور شریف امامان.

فصل اول: نجف اشرف

در این بخش تاریخچه نجف اشرف، نام‌های آن؛ راه‌های منتهی به مشاهد مشرفه؛ نقشه قدیم نجف؛ فضیلت نجف؛ تاریخ حرم مقدس علوی؛ فضیلت زیارت امیر مومنان علیه‌السلام و زیارت‌نامه‌های متعدد و اذن دخول و زیارت امین الله و زیارت وداع آن حضرت آمده است. همچنین زیارت حضرت آدم و حضرت نوح علیهم‌السلام که در کنار امام مدفونند؛ مرقد حضرت هود و صالح علیهم‌السلام؛ مقام امام زین‌العابدین علیه‌السلام و مقام امام مهدی علیه‌السلام؛ مرقد اثب یمانی؛ مسجد حانان و مرقد کمیل بن زیاد نیز از اماکنی است که در این فصل معرفی و اعمال مخصوص آنها بیان شده است.

فصل دوم: کوفه

کوفه، دومین شهر بنا شده در تاریخ اسلام است که پس از فتوحات اسلامی و در زمان خلافت امام علی علیه‌السلام مرکزیت و شهرت یافت. در این بخش، این شهر معرفی شده است. برخی از مباحث این فصل، به قرار ذیل است:

فضیلت کوفه در روایات؛ مسجد جامع کوفه و فضیلت آن؛ اعمال مسجد کوفه؛ نقشه جامع کوفه؛ خانه حضرت علی علیه السلام در کوفه؛ مرقد حضرت مسلم بن عقیل؛ هانی بن عروه؛ مختار ثقفی؛ میثم تمار؛ ابراهیم غمر؛ خدیجه دختر امام علی علیه السلام؛ مرقد ساداتی از فرزندان امام حسن علیه السلام؛ مقام حضرت یونس علیه السلام؛ مساجد مبارک و ملعون در کوفه؛ صحابه و تابعینی که در پشت کوفه به خاک سپرده شده‌اند؛ تاریخچه و اعمال مسجد سهله و فضایل آن و مقام‌های موجود در این مسجد مقدس؛ مسجد زید بن صوحان و مسجد صعصعة بن صوحان و دعا در آن.

فصل سوم: کربلا

این فصل که مفصل‌ترین بخش از فصول هفتگانه کتاب است، اطلاعات جامع و جالبی از نظر دینی، تاریخی، اماکن، اعمال، مزارها و جاهای دیدنی کربلای معلای ارائه می‌دهد. مهم‌ترین بخش‌های این فصل از این قرار است:

کربلای مقدس و نقشه شهر و نقشه حرم و راه‌های منتهی به حرم حسینی؛ تاریخچه عتبه حسینی و مراحل ساخت این حرم در دوره‌های مختلف؛ فضیلت زیارت اباعبدالله علیه السلام در روایات معصومین علیهم السلام؛ زیارات مطلقه امام حسین علیه السلام؛ زیارت وارث؛ زیارت علی اکبر علیه السلام؛ زیارت شهدای کربلا؛ زیارت عاشورا؛ قتلگاه امام؛ حرم حضرت ابالفضل علیه السلام و نقشه و تاریخچه بنا و تغییرات ساختمانی آن؛ درهای حرم عباسی؛ زیارت قمر بنی‌هاشم؛ زیارت وداع؛ مقام کفّ العباس؛ مرقد حبیب بن مظاهر؛ تلّ زینبیه؛

 بحثی مبسوط درباره
 مشروعیت زیارت مشاهد
 مشرفه، اهداف و آداب
 زیارت شده است. چه از
 دیدگاه حدیثی، چه سیره
 تاریخی، رفتن به زیارت قبور
 و مشاهد شریفه، مستند
 به منابع فراوان و معتبری
 است و این بخش، پاسخی
 به شبهه افکنی‌های وهابیان
 درباره زیارت و زیر سؤال
 بردن مشروعیت آن است.

خیمه گاه؛ مرقد سید ابراهیم مجاب؛ مرقد عون بن عبدالله؛ مقام امام مهدی علیه السلام؛ مقام فاطمه ام البنین علیها السلام؛ نخل مریم؛ مقام امام علی علیه السلام؛ مقام امام صادق علیه السلام؛ مقام موسی بن جعفر علیه السلام؛ مقام حضرت فضّه؛ مقام اخرس بن امام کاظم و سید بن حمزه و سید احمر ابوهاشم؛ محل ملاقات امام حسین علیه السلام با عمر سعد و گفت و گوی آنها.

فصل چهارم: کاظمین

در این فصل به معرفی شهر کاظمین و حرم امام کاظم و امام جواد علیهما السلام و فضیلت و آداب زیارت و اعمال حرم‌های این دو امام معصوم و دیگر اماکن این شهر پرداخته است. از جمله عناوین این فصل عبارت است از:

فضیلت زیارت کاظمین و چگونگی زیارت این دو امام؛ تاریخچه عتبه کاظمیه؛ نقشه راه‌های منتهی به حرم؛ آثار و نشانه‌های تاریخی حرم این دو امام؛ کیفیت زیارت امام موسی بن جعفر علیه السلام از ناحیه روبه‌رو و بالای سر؛ درود خاص و صلوات بر امام کاظم علیه السلام؛ کیفیت زیارت امام جواد علیه السلام و صلوات مخصوصه آن امام؛ مسجد جامع برائا و فضیلت آن؛ مرقد ابراهیم پسر بزرگ امام کاظم؛ مرقد یوشع بن نون؛ قبر بشر حافی؛ مرقد شیخ کلینی؛ سید رضی؛ سید مرتضی؛ شیخ مفید؛ شیخ جعفر بن قولویه قمی؛ مرقد خواجه نصیرالدین طوسی؛ مرقد نواب اربعه امام زمان؛ مرقد سلمان فارسی و حدیقه بن یمان در شهر مدائن و مسجد جامع امام حسن عسکری در مدائن.

فصل پنجم: سامراء

سامراء، مدفن حضرت هادی و امام عسکری علیهما السلام و زیارت گاه‌ها و زیارت‌های مربوط به اماکن این شهر، در این فصل بیان شده است. تاریخچه شهر سامراء و قبر مطهر عسکریین علیهما السلام و نقشه راه‌های منتهی به حرم و تاریخچه بنای قبر مطهر آن دو امام و زیارت امام هادی و امام عسکری علیهما السلام و صلوات و درود مخصوص به این دو پیشوای معصوم، از جمله مباحث این فصل است. در کنار قبر مطهر این دو امام، قبر نرجس، مادر امام زمان علیه السلام و حکیمه خاتون، عمه بزرگوار امام عسکری علیه السلام قرار دارد که زیارتنامه این دو بزرگوار همراه با زیارت

مشترک امام هادی و امام عسکری علیهما السلام آمده است. خانه امام زمان علیه السلام (که معروف است به سرداب مقدس) و رد این نکته که به «سرداب غیبت» شهرت یافته، بحث دیگر مؤلف در این فصل است.

پس از نقل چند حدیث درباره حضرت مهدی (عج) به زیارتنامه آن حضرت پرداخته و زیارت آل یاسین و دعای بعد از این زیارت را آورده است. صلوات خاص امام عصر، زیارتنامه امام مهدی علیه السلام در هر روز، دعای عهد، مرقد سید محمد، فرزند امام هادی علیه السلام نیز از دیگر مطالب این بخش است و در ادامه، به اماکن و آثار دیگر شهر سامراء، از جمله قبر حلیمه دختر امام جواد علیه السلام قبر هاشم بن داوود، امام محمد در، قبر دختران امام کاظم علیه السلام، دختران امام عسگری علیه السلام، آمنه دختر امام عسگری علیه السلام، مرقد ابراهیم پسر مالک اشتر، مهدی شیرازی و ابراهیم نوری اشاره کرده است.

فصل ششم: مزارات انبیا و امامزادگان و اولیا

در این فصل، به معرفی اماکن مربوط به پیامبرزادگان و امامزادگان و برخی از اصحاب ائمه که نقش برجسته ای در تاریخ شیعه داشته‌اند، پرداخته است. نگاهی گذرا به مباحث این فصل، توجه خواننده را به موضوعات زیر جلب می‌کند:

مقام ابراهیم خلیل علیه السلام (جایگاه حضرت ابراهیم پس از خاموشی آتش نمود)؛ مرقد شیث پسر آدم در شهر موصل؛ مرقد ذوالکفل (حزقیل) در استان حله؛ مرقد

در بخش مزارات امامزادگان، به معرفی قبر قاسم بن امام کاظم؛ زید بن امام زین العابدین؛ حمزه غربی؛ سید احمد بن هاشم (حمزه شرقی)؛ قاسم بن عباس؛ اولاد حضرت مسلم بن عقیل؛ عیسی بن زید؛ عبدالله ابونجم؛ عبدالله محض؛ ابی‌دمیعه؛ اسماعیل بن ابراهیم غمر؛ ابراهیم بن عبدالله بن حسن مثنی؛ حسن الاسمر؛ عمران بن امام علی علیه السلام و مشهد شمس (یا به تعبیر دیگر مسجد ردالشمس) پرداخته و زیارت‌های مربوط به هر کدام را آورده است.

حضرت یونس علیه السلام در کوفه؛ مرقد حضرت ایوب علیه السلام در چهار فرسخی بابل؛ مرقد حضرت عزیر علیه السلام در مسیر بغداد به طرف عماره و بصره و قرنه؛ مرقد شعیب علیه السلام و حضرت یوشع علیه السلام. در بخش مزارات امام زادگان، به معرفی قبر قاسم بن امام کاظم؛ زید بن امام زین العابدین؛ حمزه غربی؛ سید احمد بن هاشم (حمزه شرقی)؛ قاسم بن عباس؛ اولاد حضرت مسلم بن عقیل؛ عیسی بن زید؛ عبدالله ابونجم؛ عبدالله محض؛ ابی دمیعه؛ اسماعیل بن ابراهیم عمر؛ ابراهیم بن عبدالله بن حسن مثنی؛ حسن الاسمر؛ عمران بن امام علی علیه السلام و مشهد شمس (یا به تعبیر دیگر مسجد ردالشمس) پرداخته و زیارت های مربوط به هر کدام را آورده است. در بخش صحابه و تابعین نیز این اسامی به چشم می خورد که هر یک از آنان و محل قبر و بارگاهشان را معرفی کرده است:

عمرالاشرف؛ اسماء بنت عمیس؛ ادريس حسنی؛ عمرو بن حمق خزاعی؛ سلیمان بن صرد خزاعی؛ سعید بن جبیر؛ رشید هجری و زید بن صوحان.

فصل هفتم: زیارت‌ها و دعاها

در این فصل، برخی زیارتنامه‌ها و دعاها که مورد نیاز است و توصیه به خواندن آنها شده، آمده تا نیاز زائر را از مراجعه به دیگر کتب دعا برطرف سازد؛ از جمله: زیارت مشترک برای قبور انبیا و اوصیا؛ زیارت مشترک برای قبور امام زادگان محترم؛ زیارت قبور اولیای الهی و مؤمنین؛ زیارت جامعه کبیره؛ دعای کمیل بن زیاد. در پایان کتاب هم مهم‌ترین منابع مؤلف در تألیف این اثر تاریخی و دینی آمده است.